

Erfarenheter av ansvar inom avfallsbranschen

Underlagsrapport till uppdrag om ett ekologiskt hållbart
omhändertagande av avfall

Naturvårdsverket
Kundtjänst

106 48 Stockholm

Tfn: 08-698 12 00

Fax: 08-698 15 15

E-post: kundtjanst@naturvardsverket.se

www.naturvardsverket.se

Miljöbokhandeln: www.miljobokhandeln.com

ISBN 91-620-5244-6.pdf

© Naturvårdsverket 2002

Produktion: ORD&FORM i Uppsala AB

Innehållsförteckning

Förord	3
1. Kommun i storstadsregion	4
2. Kommun i mellanstor region	6
3. Kommun i glesbygd	8
4. Avfallsbehandlare i storstadsregion	10
5. Transportör/avfallsbehandlare i storstadsregion	12
6. Entreprenör i mellanstor region	13
7. Kommunal entreprenör i glesbygd	15
8. Byggföretag i mellanstor kommun	16
9. Byggföretag i glesbygd	17

Förord

I delprojektet har kartlagts hur olika aktörer (industrier/byggföretag, avfallsentreprenörer och kommuner) under olika förutsättningar (storstad, normalt stor stad och landsbygd) uppfattar ansvarsfördelningen och de problem och oklarheter som de sätter i samband med ansvarsfrågan samt vilka lösningar de ser.

De olika aktörerna har valts utan speciella skäl och ska inte ses som representativa företrädare för kommuner och företag i respektive region. De har intervjuats på telefon efter en frågelista som de tagit del av i förväg.

Synpunkter och kommentarer från de tillfrågade aktörerna redovisas anonymt.

Författare och ansvarig för innehållet i rapporten är Per Storhammar.

Stockholm i september 2002

Naturvårdsverket

1. Kommun i storstadsregion

Vilken roll och vilket ansvar kommunerna bör ha är i hög grad en politisk fråga. Några politiska grupper verkar för att kommunen ska engagera sig i näringsverksamhet medan andra är motståndare och menar att kommunen inte ska konkurrera med näringslivet på ”marknaden”. Det kan också finnas politiska överväganden – som t. ex. önskemål om insyn i verksamheten m.m. - i valet mellan att driva renhållningen i ett kommunalt bolag eller som offentlig förvaltning.

Kommunens intresse är att ha en väl fungerande avfallshantering för enskilda personer och för företag och andra verksamheter, med eller utan kommunens eget engagemang. Som det är nu, är det flera entreprenörer och avfallsinsamlare som inte samordnar sina aktiviteter vilket leder till både ineffektivitet, miljöpåverkan, trafikproblem m.m.

Det är dock nödvändigt att man på nationell nivå bestämmer sig för hur ansvaret ska fördelas och vilka roller som aktörerna ska ha. Det finns ingen nationell strategi för detta nu.

Att hantera avfallsfrågorna innebär att försöka förena ett antal oförenliga intressen, t. ex. arbetsmiljö, yttre miljö, effektivitet, valfrihet, ekonomi, tillgänglighet etc.

Kommunerna har f.n. bara ett planeringsansvar för annat avfall än hushållsavfall men man har inga befogenheter eller andra medel för att styra utvecklingen åt önskvärt håll. Avfallsplanen har ingen rättsverkan. Styrmedlen finns i miljöbalken, renhållningsordningen och i annan lagstiftning. Kommunen har emellertid ingen formell möjlighet att tvinga t.ex. fastighetsägare att bygga om eller bygga till för att ordna utrymmen för förvaring av separerade avfall.

Kommunerna bör ha ansvar för att statistik om avfallsmängder och avfallsslag i kommunen insamlas och sammanställs för kommunens planering. Kommunerna kan dock inte ta på sig ett ansvar för att avfallsmängderna eller farligheten minskar. Avfallsmängderna är främst beroende på konjunkturen, beteende, synsätt m.m. och kan knappast påverkas av kommunen. Det är också svårt för kommunen att påverka avfallens hälso- och miljöegenskaper då materialen som avfallet består av är accepterade för användning i samhället av de nationella hälso- och miljömyndigheterna.

Kommunen har via den kommunala miljömyndigheten, tillräckliga legala medel för att komma till rätta med hälso- eller miljöstörande avfallshantering.

Det viktiga är inte att kommunen får mer ansvar för avfallshanteringen, utan att de olika aktörernas ansvar och roller generellt klaras ut och blir tydliga.

Det är svårt och dyrt att etablera nya behandlingsanläggningar för avfall. Bl.a. beroende på oklart ansvar som leder till kortsiktighet, är det också svårt att hitta riskvilligt kapital för de miljardinvesteringar som det ofta är fråga om i en större region.

Regelverket när det gäller avfall och avfallshantering är inte otydligt och svårförståeligt. Däremot kan man ifrågasätta om samhällets intentioner alltid är genomtänkta och praktiskt genomförbara. Man kan t. ex. ifrågasätta den sammantagna samhällsnyttan med att materialåtervinna mjölkförpackningar i stället för att göra värme och el av dem i ett kraftvärmeverk. Ett annat svårförståeligt påbud är att starta materialåtervinningen med relativt harmlösa material som papper och glas och först långt senare inlemma el-avfall i

återvinningen, vilket är betydligt mer miljöfarligt. Alla aktörer på avfallsmarknaden lever i osäkerhet om vilka förändringar i synsätt och lagstiftning som kommer närmast.

Folk i allmänhet känner inte till hur ansvaret för avfallshanteringen är fördelat. De vänder sig därför till kommunen för att få rättelse när det gäller nedskräpning kring återvinningsplatserna m.m.

Förbränningskapacitet saknas, både regionalt och nationellt. Detta gör att kommunerna som behöver få avsättning för sitt brännbara avfall spelas ut mot varandra. Ett annat bekymmer är att många kommuner under de senare åren har sålt sina värmeverk med tillhörande fjärrvärmenät och de råder därmed inte över denna behandlingskapacitet längre.

Det är en missuppfattning att avfallsförbränningsanläggningar *kräver* avfall. Så är det inte, det finns gott om andra restprodukter (inklusive vissa återvinningsmaterial) som inte duger till annat än bränsle.

Politikerna måste ha det politiska modet att bestämma var ansvaret ska ligga och se till befogenheter och resurser att utöva ansvaret tas fram.

2. Kommun i mellanstor region

Kommunen har ett stort ansvar när det gäller ansvaret för avfallshanteringen i kommunen, även för slam från avloppsrening och avfall från företag. I kommunen planerar man att bygga en ny anläggning för avfallsförbränning till en kostnad av ca 1 miljard kronor. En sådan anläggning är, och måste vara, företagsekonomiskt lönsam. Värmen avsätts i fjärrvärmenätet. Kommunfullmäktige har tagit beslut om detta. Inga klagomål eller opinionsyttringar har förekommit ännu. Det är rimligt att samhället har insyn i och kan påverka en sådan nytthet som fjärrvärme. I övrigt bör kommunen inte ha eller ta på sig större ansvar än vad lagen kväver

Deponeringsförbuden är sent definierade, främst när det gäller industriavfall.

Kommunen har kapacitet att öka rötningen av avfall i avloppsverkets röt-kammare. Rötresten måste emellertid vara avsättningsbar och ekonomiskt lönsam, annars fungerar det inte. Bönderna är tveksamma till att ta mot rötresten pga. Krav-bestämmelser. Det borde ankomma på nationella organ att fastställa miljö- och hälsokrav, därefter är det en informationsfråga av stora pedagogiska mått.

Kommunen kommer ev. att kompostera slam från avloppsreningsverk på enklaste sätt för användning som täckmassor på deponin i X och därmed kunna komma undan deponeringsavgiften. Rötgas produceras i dag för avsättning till fordonsbränsle, vilket är mer lönsamt än förbränning för framställning av värme eller el.

Det är bra om kommunerna tar ett ansvar för utveckling av avfallshanteringen. Detta leder till många prov och försök och många lösningar. Centrala organ bör tillhandahålla beslutsunderlag till kommunerna.

Avfallshanteringen måste få utvecklas i lagom takt, annars kan det låsa sig. Människor fattar beslut efter det man *tror* är riktigt, inte vad man *vet* är rätt.

Avfallsplanerna kan inte användas som effektiva styrmedel; ingen frågar efter dem.

Kommunerna är inte säkra på vad samhället menar med ekologiskt hållbar avfallshantering.

Avfallsfrågorna har tämligen hög prioritet i kommunen. Avfallet utgör dock inte en politisk fråga som partierna vill profilera sig på. Politikerna vill inte ha NIMBY-debatter. För närvarande är det tyst om avfallsförbränningen och andra avfallsfrågor i kommunen.

Regelverket är inte särskilt komplicerat. Deponeringsförbuden är emellertid inte realistiska mht tidsaspekten. Dock behövs påtryckning i form av t.ex. förbud.

Kan man inför avfallskvarnar igen? är en fråga som bör diskuteras. Transportenergin för avfall i avloppsnätet är 1,5 kWh/ton jämfört med 65 kWh/ton avfall för biltransport.

Det kan vara attraktivt för en kommun att ligga i frontlinjen när det gäller avfallsteknik m.m. inte minst när det gäller att rekrytera personal.

Deponeringsförbuden driver upp kostnaden för förbränning. De kommuner som bränner avfall i andra än egna anläggningar måste vara beredda att betala marknadsmässigt pris vid nya kontrakt och avfallsförbrännarna tar naturligtvis ut mesta möjliga.

Det bör ankomma på nationella organ att hitta styrmedel för att minska avfallsmängden och farligheten, inte på kommunerna.

De regionala organen har ofta inte resurser eller kompetens för att kunna ta ett större ansvar för avfallsfrågorna.

En regional samverkan kommunerna emellan vore naturlig och bra men är svår att åstadkomma pga. skillnader i kommunstorlek, ”storebrorssyndromet” m.m.

Marknaden bör sköta avfallshanteringen och utveckla denna på marknadsmässiga villkor. För att detta ska fungera, måste det finnas en marknad, lokalt, regionalt eller nationellt. Även enskilda företag bör få bygga upp behandlingskapacitet.

Om ingen kan eller vill ta hand om avfallet, återfaller ansvaret i sista hand på kommunen.

3. Kommun i glesbygd

Enligt kommunens mening, har och bör kommunen ha, ett större ansvar än andra aktörer när det gäller avfallshanteringen, inte minst för att kommunen har kunskap och tillgång till information om dessa frågor i större utsträckning än övriga aktörer. Kommunen har också, och bör ha, ansvaret för tillsyn och rådgivning till allmänhet, företag m.fl. I en liten kommun med begränsade personliga och andra resurser, är det dock svårt att driva utvecklingen av avfallsfrågorna.

Kommunen har också ett ansvar för att samverka med andra kommuner i regionen. Detta är dock inte alltid lätt m.h.t. ev. storebrors/lillebrorskomplex.

Länsstyrelsen är aktiv i regionen och tar ett visst ansvar för att samordna t.ex. avfallshanteringen.

Kommunen har nu ett rimligt ansvar för avfallsfrågorna. Kommunen har en övervaknings- och tillsynsroll och avfallsproducenterna har ansvaret för avfallet från sin verksamhet. Rollerna är olika men klara. Miljöbalken och annan hälso- och miljölagstiftning är tillräcklig.

Ibland skulle det vara bra om kommunen hade möjlighet att göra en mer lokalt anpassad bedömning av hur avfallsreglerna ska uppfyllas. Å andra sidan kan det leda till olika bedömningar över landet och till att de nationella målen eftersätts till förmån för lokala, kanske kortsiktiga, frågor.

Kommunerna har idag möjlighet att påverka avfallshanteringen med ekonomiska styrmedel, t. ex. differentierade renhållningsavgifter, tippavgifter m.m. men också med LIP-pengar, EU-stöd etc.

Kommunen har en nyligen reviderad avfallsplan och renhållningsordning. Dessa har båda rönt ett mycket litet intresse och de används eller fungerar som därför inte som styrmedel.

Ansvaret för att lämna dispens från förbudet att deponera utsorterat brännbart material bör inte läggas på kommunen. Risken är då stor att de lokala intressena tar över till nackdel för miljön.

Avfallsfrågorna är lågt prioriterade i den kommunala politiken. Politikerna suckar över kraven från Stockholm och EU. Det är svårt att förstå vad som ska åstadkommas, hur detta ska genomföras och varför. Det finns få färdiga lösningar och erfarenheter att bygga på, t.ex. när det gäller hur deponeringsförbuden ska uppfyllas. Större nationella resurser än idag borde läggas på att förhindra uppkomsten av avfall, men det finns också ett lokalt ansvar för att upplysa medborgare och andra om vikten av att begränsa avfallsmängden, lämna förslag till lämpliga metoder, förhållningssätt o. dyl.

I kommunen finns inget motstånd mot att anlägga eller driva en större avfallsdeponi. Det finns till och med tendenser till att de forna bytipparna är på väg att återuppstå i glesbygden. Detta tyder på ett lågt intresse hos allmänheten för avfallsfrågor.

Andra spörsmål som t.ex. företagsetablering, avfolkning m.m. uppfattas generellt som mer angelägna än avfallsfrågor.

Folk i allmänhet är snåla och vill så långt möjligt komma undan avgifter. Detta kan leda till fusk med avfallshanteringen och kontroverser med kommunens avfallskontrollanter, vilka i sin tur inte vill utsättas för klagomål för att man är för nitisk.

Det är svårt för en kommun att genomföra en effektiv och trovärdig tillsyn över den egna avfallshanteringen.

En utvecklad avfallshantering med långtgående sortering och återvinning kan ge värdefulla arbetstillfällen. En återvinningsmarknad som bemannas med människor som behöver arbetsträning har satts igång i kommunen.

De nationella myndigheternas, Naturvårdsverkets m.fl., anvisningar och tillämpningsföreskrifter till lagstiftningen måste vara tillgängliga innan reglerna ska tillämpas. Om undantagsmöjligheterna blir för stora och tillämpas för generöst, minskar tilltron till regelverket och aktörerna avvaktar och förhalar genomförandet in i det sista.

Ansvar och roller för kommuner och andra aktörer som hanterar avfall är i huvudsak klara och tydliga. Kommunens ansvar bör främst vara att rådgivning, övervakning och kontroll och se till att avfallsproducenterna, transportörerna och behandlarna av avfallet sköter sina åligganden så att hälso- och miljökrav tillgodoses och i linje med samhällets övergripande mål. Tillräckliga legala medel för detta finns i miljöbalken och annan gällande miljö- och hälsoskyddslagstiftning.

Även andra aktörers roller och ansvar är identifierade i miljöbalken och annan lagstiftning. Kännedomen om detta och vad ansvaret innebär är dock bristande på många håll.

4. Avfallsbehandlare i storstadsregion

I princip kan företaget välja vem och hur avfallet ska omhändertas men beslutet ligger hos kommunpolitikerna som kan ha andra bevekelsegrunder än de strikt affärsmässiga.

Den egna anläggningen är avfallsupplaget i X där avfall deponeras och deponigasen används som bränsle för fjärrvärmepannor i Y. Källsortering ska införas i vissa delar av verksamhetsområdet och bolaget har beställt en optisk sorteringsanläggning för placering på X-upplaget.

Avfallsmarknaden bör avregleras på samma sätt som elmarknaden. Privata/enskilda företag har mycket kortare beslutsväg, medan det tar längre tid i ett offentligt ägt företag att komma fram till beslut. En friare konkurrens inom avfallssektorn bör eftersträvas. Aktörerna kan ta ett större ansvar för avfallsfrågorna. Bolaget hanterar nu endast 25 % hushållsavfall och resten oreglerat, konkurrensutsatt avfall och behöver kunna agera mht till detta. Konkurrensen leder till lägre priser och en högre effektivitet och servicegrad. Kommunerna bör dock ha ansvar för övervakning och kontroll av att avfallshanteringen fungerar på ett hälso- och miljöriktigt sätt.

Bedömningar om hur avfall ska klassificeras skiljer mellan olika myndigheter (Naturvårdsverket, Länsstyrelsen och Miljöförvaltningen), ex. vis när det gäller förorenad jord från bensinmackar. Kommunerna har ofta inte tillräcklig kompetens och kunskap om utlakning, täckning av upplag, lakvattenrening, hantering av askor etc.

Kommunerna bör inte ha tillsyn över den egna verksamheten.

Etablering av en ny avfallsanläggning (optisk sorteringsanläggning) har inte mött något större motstånd för företaget. Många exempel på motsatsen finns emellertid i regionen.

Det finns två kategorier avfallsproducenter; dels de som inte medverkar i sortering och annan längre gående avfallshantering och de företag som framstår som goda exempel. I den första kategorin finns bl a några byggföretag och i den andra två stora företag i X. Byggföretagen betalar vad det kostar att bli av med osorterat avfall (875 kr/ton) mot 150 kr i genomsnitt per ton sorterat avfall. Byggföretagen är erbjudna att få tillbaks deponeringsavgiften om de återtar krossad betong som fyllnadsmassor o dyl, men intresset för detta är nästintill obefintligt.

Miljödomstolen ser positivt till ny teknik inom avfallssektorn men Länsstyrelsen och Miljöförvaltningen i kommunen är ofta osäkra och vill på grund av okunskap föreskriva alldeles för långtgående skyddsåtgärder.

Tillämpningen av lagen om offentlig upphandling begränsar möjligheterna att få långa avtalstider. Vid offentlig upphandling är det svårt att hävda andra skäl än lägsta pris. En tidigare anlitaad entreprenör kan då bli åsidosatt vid upphandling av förnyade entreprenader och har svårt att investera i anläggningar och maskiner med lång avskrivningstid. (anläggningar 15 år, maskiner 5 år)

Askor är ett problem i en storstadsregion men samtidigt en möjlighet. Företagets forskning visar att man kan återvinna nästan samtliga askor i framtiden. Detta kräver

dock medverkan av askproducenterna som måste ansvara för att de olika askorna, slagg och stoft hålls isär och inte blandas.

Utvecklingen går mot större, regionala anläggningar och lösningar. Nackdelen kan vara längre transporter, men olägenheterna men detta kommer på sikt att minska med fordonsmotorer och bränslen med bättre miljöegenskaper. Små avfallsupplag och anläggningar kan av tekniska och ekonomiska m.fl. skäl inte hållas i det skick och skötas som de nya reglerna föreskriver.

Roller och ansvar för avfallsfrågorna bör läggas så att aktörerna har frihet att – snabbt – kunna agera mht marknaden. Den bästa lösningen är att företag äger avfallsanläggningarna. Inga kommuner kan matcha ett avfallsföretag när det gäller förmåga till investeringar, snabba beslut, kunskap m.m.

En del regler och bedömningsgrunder bör klarat ut. Ska t. ex. hela verksamheten på ett avfallsupplag omprövas om förorenade jordar tas emot? Olika myndigheter lämnar olika besked i en sådan fråga.

Oseriösa avfallshanterare försvinner ganska snabbt från marknaden, främst pga att de väljs bort som samarbetspartners. Företaget känner inte till något exempel på att miljömyndigheter har agerat mot sådan oseriös avfallshantering.

Företaget är medlem i Rvf och Biogasföreningen.

5. Transportör/avfallsbehandlare i storstadsregion

I Sverige saknas det nu förbränningskapacitet för omkring 2 miljoner ton avfall. Frågan är vad man då ska göra med utsorterat brännbart avfall när deponeringsförbudet träder i kraft den 1 januari 2002. Om de kommuner, som äger och driver en deponi där brännbart avfall ev. kan deponeras, inte söker dispens från deponeringsförbudet, hamnar företaget som transportör och i behov av en behandlingsanläggning i en besvärlig situation då alternativ till förbränning saknas.

Avfallsfrågorna kan inte lösas med dispenser eller andra administrativa åtgärder.

Företaget anser att samhällets påbud om hur den framtida avfallshanteringen ska ordnas och inriktas, är dåligt underbyggda. Det vore bättre från miljö- och ekonomisynpunkt att bränna producentmaterialen. Man ser aldrig några produkter som tillverkats av återvunnet material. Naturvårdsverket och politikerna har dock bundit fast sig och kan inte ändra sig.

Kommunerna borde både ha och utöva ett planeringsansvar som bl.a. skulle leda till att olika entreprenörer inte kör om varandra i samma områden. Däremot bör kommunerna inte ha något operativt ansvar. Kommunala engagemang i avfallsfrågor blir sällan effektiva och det finns risk att skattemedel går in i systemet.

När kommunerna handlar upp entreprenörstjänster talas det mycket om miljö och kvalitet, men till slut är det ändå bara pengarna som avgör.

Kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar borde intensifiera sin tillsyn och hålla undan oseriösa entreprenörer. Alla behövliga legala medel, t. ex. miljöbalken, finns redan, men kommunerna och även länsstyrelserna är passiva när det gäller tillsyn. Det har, såvitt företaget vet, aldrig förekommit att någon som sökt tillstånd till transport av avfall har blivit nekad. Kommunerna ska inte ha tillsyn över sin egen avfallsverksamhet. Det inger inget förtroende.

Den nuvarande avfallsmarknaden störs av kommunerna om de ska agera som en aktör. Några kommuner försöker verka för en återgång till ett kommunalt monopol på industriavfall. En annan svårförklarig sak är att kommunerna märkligt ofta ligger lägre i pris för hanteringen av hushållsavfallet än vad privata entreprenörer kan göra.

Företaget anser inte att investeringar i behandlingsanläggningar för avfall är osäkrare än andra investeringar som görs i samhället. Att avfallet kan ta andra vägar och att förhållanden kan ändras på andra sätt, måste tas med i beräkningen på samma sätt som i alla investeringsbeslut.

Enligt företaget finns det en risk i att kommunerna kan använda 19 §, renhållningsförordningen för att ”monopolisera” avfall och därigenom styra bort det från befintliga hanterare och anläggningar.

6. Entreprenör i mellanstor region

Företaget har en maskinell sorteringsanläggning för uppdelning i brännbart och deponeringsrest; krossning, siktning. Företaget hämtar och hanterar producentmaterialen. Brännbart material sänds till X och deponerbart till Y.

Certifiering av företaget enligt ISO 14001 pågår.

Enligt företaget ska kommunen hålla sig borta från avfallsfrågorna. Den kommunala verksamheten är inte alltid rationell och effektiv. De kommunala deponiernas betydelse kommer att minska pga deponeringsförbudet, dessutom finns privata deponier som ägs och drivs av renhållningsföretag. Företaget satsar helt på förbränning som dominerande behandlingsmetod.

Anvisningar om krav, mål etc bör formuleras av centrala/nationella instanser – inte kommuner – annars blir olikheterna mellan kommunerna ohanterliga. De är stora redan i dag. Gips räknas t. ex. som inert material lämpligt som täckmassor i en kommun, men som förorenande avfall i en annan.

De kommunala myndigheterna bör ha ansvar för att regler och rutiner samordnas i regionen.

Regler om avfall bör förenklas. Myndigheterna har dålig kunskap om förutsättningarna i avfallsbranschen och tar sällan kontakt med avfallsföretagen i kommunen.

Företagets sorteringsanläggning är tillståndsprövad och det är mycket arbete med rapportering till myndigheterna, förklaringar, kompletteringar m.m.

Om ansvaret för avfallshanteringen överläts till aktörerna, blir verksamheten effektiv. Alla efterfrågade tjänster kommer att byggas upp och konkurrensen gör att de utförs rationellt, till rimliga kostnader och med hög servicegrad. Kommunernas roll bör vara att övervaka att lagar och regler om miljö och hälsa m.m. följs.

Det är svårt att etablera nya behandlingsanläggningar. Myndigheterna och större enskilda företag som kan bli grannar sätter sig emot och ställer orimliga krav. Allmänheten däremot har vanligen inga synpunkter.

Avfallsproducenternas intresse för avfallsfrågorna har ökat pga att taxorna höjs och att bevakningen av dessa frågor ingår i den allt vanligare miljöcertifieringen.

Regelverket kring avfall är svårt att förstå (exempel deponeringsförordningen) och uppfylla.

Företaget anser att kostnaderna för att utveckla avfallshanteringen är rimliga. Aktörerna ser till att kostnaderna hålls nere.

Avtalstiderna måste vara så långa att man får rimliga avskrivningstider.

Antalet entreprenörer på marknaden är inget problem. Sådant hanteras inom ramen för den vanliga konkurrensen.

Kunskapen om processer i deponier och om emissioner till luft, mark, vatten etc behöver förbättras i branschen. Man löser ofta problemen som de uppstår dag för dag utan framåtblick. Återvinningen har gått för fort och avsättningen av materialen är inte i fas med insamlingen. Risken är att förtroendet för återvinningen minskar om materialen deponeras eller förbränns, vilket ju förekommer ganska allmänt i dag. Det är oklart om materialåtervinningen verkligen medför ekonomiska och miljömässiga fördelar.

Det är inte heller klart vad samhället menar med ekologiskt hållbar avfallshantering; det är långt till politikerna och omvänt.

Företaget är medlem i RVF. Avfallsnätverket ger bara liten utdelning, man träffas sällan.

Att kommunerna äger en behandlingsanläggning och lämnar skötsel m.m. på entreprenad kan vara en bra lösning.

Kommunerna ska inte subventionera avfallshanteringen med skattemedel.

Företaget har ingen egen mobil behandlingsanläggning men köper den tjänsten vid behov (flistugg).

Det finns en återvinningshysteri som kräver omotiverade insatser och resurser med tveksamma fördelar. Det vore bättre att satsa resurserna på farligt avfall och på förorenade områden, mark och byggnader.

7. Kommunal entreprenör i glesbygd

Kommunen driver ett avfallsupplag där deponerbart avfall deponeras. Brännbart avfall, flisat trä och däck m.m. bränns i en större förbränningsanläggning i en annan kommun. Slam från avloppsreningsverk, bark och hästgödsel komposteras. En privat entreprenör anlitas för flisning i en mobil anläggning, men kostnaderna för detta är höga.

Att anpassa deponin till nya miljö- m.fl. krav kommer att innebära (oöverstigliga) kostnader.

Det är en fördel om kommunen har ansvar för avfallshanteringen inkl. producentmaterialen eftersom kommunen har bättre kunskaper om vilka regler som gäller. Om flera aktörer agerar, blir det oklart för allmänheten och företagen om vem som har ansvaret.

Om avfallshanteringen inte fungerar, återfaller ansvaret alltid på kommunen.

Kommunen bör ha ansvaret för att ge anvisningar om rimliga krav och mål för avfallshanteringen.

Organisationen ser inga opinionsmässiga svårigheter eller invändningar från allmänheten när det gäller ev. etablering av nya behandlingsanläggningar för avfall.

Avfallsproducenterna visar bara ett svagt intresse för att utveckla sin egen avfallshantering och kommunen driver inte på.

Organisationen har inga ekonomiska möjligheter att vara offensiv i avfallssammanhang, knappast heller att uppfylla standardkrav enligt nya avfallsregler och bestämmelser. Organisationen konkurrerar och samverkar (på ett otydligt sätt) med andra privata avfallshämtare.

Renhållningsordning och avfallsplan finns, men ekonomiska möjligheter att genomföra intentionerna saknas.

Ett problem är att kommunen som tar hand om det brännbara avfallet kräver betalt på marknadsmässiga villkor, vilket innebär att kostnaderna trappas upp samtidigt som det egna avfallsupplaget inte uppfyller miljökraven och i princip måste stängas.

Organisationen ser egentligen inga möjligheter att utveckla avfallshanteringen, främst beroende på att ekonomiska resurser saknas och att dessa frågor är lågt prioriterade av kommunpolitikerna.

Ett ökat engagemang och utvecklad avfallshantering skulle dock kunna ge arbetstillfällen.

Organisationen är medlem i RVF.

Som sammanfattning skulle organisationen helst se att ansvaret för avfallshanteringens alla led skulle ligga på kommunen och att det nuvarande ansvaret utökas. Förutsättningen är dock att ekonomiska m.fl. resurser finns.

8. Byggföretag i mellanstor kommun

Företaget tar fullt ansvar för avfallet. Avfallet sorteras på byggplatsen i trä/brännbart, metall, schaktmassor, papper, kartong, gipsskivor, mineralull. Vid mindre och tillfälliga byggplatser, lämnas materialet osorterat till en anlitad entreprenör som sorterar.

Farligt avfall, asbest, lysrör, färg, oljerester m.m. sorteras på byggplatsen och förvaras i en egenkonstruerad container med fack som enligt avtal hämtas av entreprenören och som också lämnar materialet vidare för omhändertagande.

Företaget är KM-certifierat. Egenkontroll genom intern och extern revision av bl a avfallsfrågorna genomförs regelbundet. Statistik förs och följs upp.

Målet är att < 30 % av avfallet ska deponeras; nu deponeras 35 %.

Avfallsfrågorna ingår i arbetsmiljöplaner.

Företaget bedriver ingen egen forskning eller utveckling av avfallsfrågor.

Myndighetskontrollen är sparsam men förekommer i vissa fall bygg- och rivningslovsprövningen.

Underentreprenörers avfallshantering kan ibland brista.

Företaget anser att man har stor möjlighet att välja entreprenör och metod för avfallsbehandling. Företaget har valt entreprenör med utgångspunkt från b.la. entreprenörens kunskap, erfarenhet, långsiktig relation, tillhandahållande av avfallsstatistik m.m.

Ev. kan myndighetskontroll och tillsyn vara ett kvitto på att avfallet hanteras rätt.

Ansvar för alla delar av avfallshanteringen bör ligga på producenter och andra icke offentliga aktörer och inte på kommunerna.

Att en bristande avfallshantering kan medföra straffansvar är inget problem. Straffansvar är förknippat med flertalet andra skyldigheter som ingår i den normala verksamheten och som en del av kärnverksamheten.

Dålig avfallshantering kan skada varumärket. Varumärket kan ev. stärkas om en framsynt avfallshantering ger konkurrensfördelar t. ex. om den leder till samarbete/ samverkan med ett annat krävande och välrenommerat företag.

Företagen och branschen bör ta ett stort ansvar för avfallshanteringen.

Den offentliga verksamheten bör följa, inte leda eller driva, utvecklingen inom avfallsområdet.

Klara avfallsregler finns och behöver inte utvecklas ytterligare f.n.

Företaget är medlem i Byggbranschens kretsloppsråd

9. Byggföretag i glesbygd

I den kommun där företaget verkar, finns ingen annan avfallsentreprenör än kommunen som hämtar hushållsavfall och annat avfall och som också driver avfallsupplaget. I och för sig kan företaget leja andra transportörer för sitt byggavfall, men någon riktig konkurrens blir det aldrig. Kommunens avfallsupplag fyller inte miljökraven och någon annan deponi finns inte inom rimligt avstånd. Kommunen borde inte ta på sig ansvaret utan verka för att andra aktörer utanför den kommunala verksamheten kommer in på marknaden och konkurrerar med pris, kvalitet och service.

På en byggarbetsplats är det svårt att få till stånd en fungerande sortering av avfallet. Det är ont om plats och avfallshantering tillhör inte kärnverksamheten i ett byggbolag. Det vore därför bra om något annat företag kunde ta på sig att ta hand om och sortera osorterat avfall från byggen. Företaget har emellertid inte sett några tecken på sådana initiativ i regionen. Man anser sig dock ta fullt ansvar för att avfallet hanteras på ett riktigt sätt och tycker att branschen skulle kunna ta ett ytterligare ansvar för sortering och återvinning.

Ofta är det fullt användbara material och produkter – t ex. dörrar, fönster, trä, plåt, glas etc. – som hanteras som avfall i stället för att återvinnas. I den region där företaget har sin verksamhet, förekommer ingen sådan återvinning. Det vore troligen lämpligast att ett företag utanför byggbranschen specialiserar sig på att utveckla och driva en sådan återvinningsverksamhet.

Företaget har inte upplevt att kommunen utövar tillsyn av avfallshanteringen på byggarbetsplatser, men skulle välkomna att kommunen tar initiativ till en samverkan om återvinning m.m.

Företaget är medlem i Sveriges Byggnadsindustri som bl.a. driver avfallsfrågor och lämnar tekniskt och juridiskt biträde i dessa frågor.

Erfarenheter av ansvar inom avfallsbranschen

Underlagsrapport till uppdrag om ett ekologiskt hållbart omhändertagande av avfall

I delprojektet har kartlagts hur olika aktörer (industrier/byggföretag, avfallsentreprenörer och kommuner) under olika förutsättningar (storstad, normalt stor stad och landsbygd) uppfattar ansvarsfördelningen och de problem och oklarheter som de sätter i samband med ansvarsfrågan samt vilka lösningar de ser.

De olika aktörerna har valts utan speciella skäl och ska inte ses som representativa företrädare för kommuner och företag i respektive region. De har intervjuats på telefon efter en frågelista som de tagit del av i förväg.

Synpunkter och kommentarer från de tillfrågade aktörerna redovisas anonymt.